

MATERIJAL br. 8

Nirha Efendić – jedna od preživjelih osoba masakra u Srebrenici (Bosna)

„U vrijeme genocida imala sam 15 godina. Dok se srpska vojska spuštala prema Srebrenici, mi smo potražili zaklon u Potočarima. UN-ova je baza bila puna pa smo se sakrili u obližnjoj tvornici. Otac i brat požurili su se pridružiti koloni, ali nisu mogli sustići muškarce koji su već bili otišli. Rečeno mi je da su ih srpski vojnici uhvatili u brdima oko Srebrenice.

Za to smo vrijeme majka i ja provele tri dana u praznoj tvornici s tisućama drugih žena i djece. Nismo imali ni hrane ni vode. Četvrtog nas je dana srpska vojska stavila u autobuse i kamione prema slobodnom teritoriju. Put koji inače traje najviše sat vremena zbog nepregledne sile žena i djece koje je trebalo prevesti oduljio se na četiri sata.

Iscrpljena i pod temperaturom, bila sam potpuno nesvjesna što se oko mene zbiva. Stigli smo na slobodni teritorij i iz smjera rijeke začula sam krikove kojih se jasno sjećam. Ali ni u jednom se času nisam okrenula da vidim što se događa. Samo sam htjela nastaviti hodati naprijed, daleko od meteža i zadaha smrti koji je zaposjeo zrak. I dan-danas čujem te krikove.

Mjesec dana poslije primili smo vijesti o ocu. Držali su ga u hangaru u Kravici s još nekoliko muškaraca i kasnije pogubili. Posmrtni ostaci napokon su identificirani 2002. u masovnoj grobnici u Srebrenici. Sahranili smo ga 2004. Prije četiri godine saznali smo i za brata. Pronašli su samo 25 % njegovih posmrtnih ostataka u sekundarnim masovnim grobnicama. Ubijen je u Zvorniku, samo 19 dana prije 20. rođendana.

Kada je rat završio već sam bila odrasla. Obitelj mi je doslovno prepolovljena. Oduzeli su nam oca i brata na najužasniji način. Ipak, bilo mi je jasno da život mora ići dalje. Majka me upisala u školu u Zagrebu i otišla u Njemačku kao izbjeglica.

Nakon što sam završila srednju školu vratila sam se s majkom u Bosnu. Živjele smo u unajmljenom stanu u Sarajevu dok nisam diplomirala, nakon čega se majka preselila u Srebrenicu. Uvijek sam znala da će se vratiti. Vjeruje u pravdu i htjela se boriti za ono što je bilo i jest njezino – dom. Zato sam je čvrsto podržala. Ali život sam si odlučila stvoriti u Sarajevu. Udala sam se, rodila i pokušavala nastaviti sa životom. Premda me rat i dalje proganja, osobito genocid. Takvo se iskustvo čovjeku

KUĆA EUROPSKE POVIJESTI

ureže tako da ga je nemoguće opisati riječima. U Srebrenicu se vraćam kad god mogu. Radi majke, ali i radi same sebe, da nekako primirim sjećanja okupana krvlju i obuzeta stravom.

Molim se za to da mojih troje djece izrastu u dobre i tolerantne osobe. Želim ih naučiti da uvijek budu svjesni svega što se zbiva oko njih i da odluke donose mudro. Želim im prenijeti što sam proživjela kako bi bili svjesni svoje povijesti. Ali zasad im samo želim sretno i bezbrižno djetinjstvo, u kojem mogu biti sigurni i zaštićeni u vlastitom domu.”

Izvor: [Remembering Srebrenica](#)

Nova prošlost osobe koja je preživjela genocid u Ruandi, Nina Iliza

„Uskoro će još jedan travanj.

Kad odem na Facebook, dočekat će me poplava novih profilnih slika u sjećanje na Ruandu, prizora jedne zapaljene svijeće i novih statusa koji poručuju ‘da se ne zaboravi’. Travanj je za mnoge mjesec sjećanja na genocid u Ruandi, mjesec odavanja počasti onima koji su izgubili život. Ali za mene je travanj samo još jedan mjesec u kojem se trudim živjeti i ne prisjećati se genocida. Cijeli će me mjesec sve podsjećati da nikad ne zaboravim upravo ono čega se ne želim sjećati.

Majka mi je ubijena 1994. Stajala sam ondje dok je pružala ruke prema meni i molila vojnike za milost, dajući im do znanja da sam ja njezina i da je zbog mene trebaju poštediti. Dvadeset je godina prošlo i to je uspomena na nju koja mi se najviše urezala u sjećanje. Dvadeset je godina prošlo, ali i dalje mi je to teško prihvatiti. Kad god se natjeram sjesti i razmisliti o tome, pretvorim se u tu djevojčicu koju odguruju od majke koja preklinje. Travanj je donio mnogo gubitaka: brat mi je ubijen istog dana kada i majka, a žrtvama su se pridružili moji djed i baka i drugi članovi obitelji. Zato kad čujem riječi ‘da se ne zaboravi’ samo pomislim: ‘A kako bih mogla?’

Uvijek sam imala osjećaj da je travanj mjesec kada se ljudi sjete suosjećati s onime što prolazim cijelu godinu. Sljedeći ćete mjesec slušati više o filmovima kao što su Hotel Ruanda i Ponekad u travnju. Ruanda će se više guglati i tih će se 30 dana više nego obično govoriti o zemlji tisuću brežuljaka. Zavidim ljudima koji mogu sudjelovati u samo 30 dana sjećanja na genocid, onima koje treba podsjećati ‘da ne zaborave’. Ljubomorna sam na one koji moraju čitati knjige i proučavati što se zbililo. Zavidim onima koje 11 mjeseci godišnje na svakom koraku nešto ne podsjeća na genocid. Dvadeset je godina prošlo i još uvijek mi je teško prisustvovati komemoraciji i nezamislivo mi je objaviti ili čak izreći ‘da se ne zaboravi’ samo zato što je sjećanje toliko bolno.

Ali s vremenom sam naučila da istinu prvo trebam priznati kako bih je prihvatila. Dvadeset godina potiskivanja patnje nije me dovelo ni do čega. Ne mogu dopustiti da bol moje prošlosti bude bol moje budućnosti. Zaključila sam da nekako moram naći način da izmijenim priču svoje prošlosti tako da sadašnja ja može početi vidati rane. Odlučila sam gubitak majke pretvoriti u otkriće nade za sebe i za svoju zemlju. (...)”

Izvor: [Nina Iliza, Huffington Post, 23.3.2014.](#)